

Wetenschapboycot als vrije meningsuiting?

verschenen in De Standaard, 3 juni 2011

Het stuk van Serge Gutwirth en Dirk Voorhoof over de aardappelkwestie (DS 1/6/2011) roept meerdere vragen op. Zo vinden ze het problematisch dat de universitaire overheid een personeelslid dat betrokken was bij de ‘veldbevrijdingsactie’ op het matje roept. De KU Leuven had op het moment van hun schrijven nog geen gesprek met de onderzoekster gehad, laat staan een sanctie getroffen, maar Gutwirth & Voorhoof hebben het reeds over “*Berufsverbot*”. Een onderzoekster die betaald wordt om onderzoek te doen en in haar vrije tijd het werk van andere onderzoekers vernietigt. Wie legt hier wie een verbod op?

Gutwirth & Voorhoof minimaliseren de vernietiging van het onderzoek met het argument dat het “om een eis om een politiek, intens, maatschappelijk debat over ecologie en economie” gaat, “uitgedrukt via de vernietiging van een veldproef met aardappelen”. Willen de veldvernielers het debat aanzwengelen? Het antwoord is nee. *Alle* onderzoek moet worden stopgezet, elke plant waarvan de genen zijn gewijzigd moet kapot. Dat is niet onze interpretatie, dat zeggen ze zelf, klaar en duidelijk. Dat het onderzoek in Wetteren fundamenteel wetenschappelijk is, niet commercieel gemotiveerd en het schadelijk gebruik van fungiciden overbodig tracht te maken, valt bij de actievoerders in dovemansoren.

Frankensteinvoedsel?

Gutwirth & Voorhoof wekken de indruk dat de betrokken wetenschappers nog nooit hebben nagedacht over de mogelijke risico’s en maatschappelijke relevantie van hun onderzoek. Enkel de vernietiging van hun onderzoek – zeer eufemistisch als “symbolic speech” aangeduid – zou hen tot een debat kunnen dwingen. Dat klopt niet, want over deze kwesties woedt al jaren een debat. Er is reeds ontzettend veel onderzoek gedaan naar ggo’s, er is massaal over gepubliceerd, er zijn congressen georganiseerd, commissies en burgerfora opgericht. Wetenschappers hebben daar zelf voor gezorgd, en de kennis is er op vooruit gegaan. Het zijn net de veldvernielers die dit boycotten.

De auteurs stellen correct dat “controverse, tegenspraak en debat de motor zijn van wetenschap.” Het is daarom bijzonder vreemd dat ze een actie steunen die de wetenschap wil lamleggen. Hoe kan het vernietigen van onderzoek een constructieve bijdrage tot een zinvol debat leveren?

Gutwirth & Voorhoof beschouwen de veldvernielers als gelijkwaardige gesprekspartners; als “jonge mensen die bekommerd zijn om de kwaliteit van ons leefmilieu”. Alsof die bekommernis niet aanwezig is bij alle wetenschappers en politici die dit soort acties wel veroordelen. Is het niet absurd om wetenschappers te verwijten dat ze geen rekening houden met veiligheidsaspecten en daarom hun onderzoek naar veiligheidsaspecten te vernietigen?

Het gaat hier om een wettelijk goedgekeurde studie die de (on)veiligheid van genetisch gewijzigde planten wil onderzoeken. Of zijn al die wetenschappers, in de woorden van de veldvernielers, Dr. Frankensteins, die zich willen verrijken door ons allen te vergifigen? Er is nauwelijks wetenschappelijk onderzoek te vinden waarover men meer rekenschap moet afleggen dan voor onderzoek naar ggo’s. Alleen al het feit dat er in België nu nog welgeteld één proefveld overblijft waar genetisch gewijzigde planten groeien maakt dit duidelijk. Het is overigens een veld te veel, volgens het ‘bevrijdersfront’.

Absoluut moreel gelijk?

Gutwirth & Voorhoof verwijzen naar de vrijheid van meningsuiting om de vernietiging van de veldproef goed te praten. Uiteraard gaat de bredere context over ernstige kwesties, waaronder het patenteren van genetisch materiaal en de impact van de zaadbedrijven en de agro-industrie op de boeren en de landbouw. Sigrid Sterckx legt het allemaal helder uit in haar stuk over ggo's, dat naast dat van Gutwirth en Voorhoof is gepubliceerd. Maar ze denkt er niet aan om het vernietigen van wetenschappelijk onderzoek goed te praten.

Rabiate tegenstanders van ggo's zijn gedreven door de irrationele overtuiging dat alles wat "onnatuurlijk" is, des duivels is. Wat volgens hen geldt voor ggo's, geldt evenzeer voor pakweg onderzoek naar stamceltherapie. Ook dat onderzoek kan patenten opleveren, in dit geval voor multinationals in de farmaceutische industrie. Heel wat mensen zijn radicaal gekant tegen onderzoek naar stamceltherapie. Zij weten zeer goed dat een meerderheid anders denkt dan zij, maar ze menen het absolute morele gelijk aan hun kant te hebben. Democratische spelregels zijn dan niet langer meer van tel. Met de argumentatie van Gutwirth & Voorhoof kan men ook de vernieling van labo's waar stamcelonderzoek gebeurt goedpraten als een democratische vorm van "symbolic speech", die beschermd is door het Mensenrechtenhof in Straatsburg. Als men de ene wetenschappelijke studie mag vernietigen onder het mom van 'vrije meningsuiting', waarom dan ook de andere niet?

Johan Braeckman en Maarten Boudry zijn respectievelijk als hoogleraar en postdoctoraal onderzoeker verbonden aan de Universiteit Gent.